

**STRUKTURA SPOŁECZNA LUDNOŚCI TARTEZYJSKIEJ
NA PRZYKŁADZIE CMENTARZYSKA W SETEFILLA
(PROWINCJA SEWILLA)**

**SOCIAL STRUCTURE OF THE TARTESSIAN COMMUNITY:
THE CASE OF THE NECROPOLIS OF SETEFILLA
(SEVILLA PROVINCE)**

(autoreferat wygłoszony w trakcie obrony pracy doktorskiej
w dniu 6 czerwca 2011 r. na Uniwersytecie Pompeu Fabra w Barcelonie)

WPROWADZENIE

Przedkładana dysertacja jest próbą rekonstrukcji struktury społecznej społeczności tartezyjskiej. Strukturę społeczną za I. Hodderem pojmuję jako reguły, które kierują systemem społecznym. Ów system to wzory ról i relacji między jednostkami. Takie ujęcie struktury społecznej pozwala na odejście od tradycyjnego postrzegania cmentarzysk jako „zamrożonej” rzeczywistości społecznej, natomiast umożliwia położenie nacisku na aspekt ideologiczny oraz czynniki rytualne, które decydowały o kształcie pogrzebu i wyposażeniu grobu.

Setefilla, położona w zachodniej Andaluzji, jest jedynym w regionie tartezyjskim stanowiskiem, dla którego wykonano analizy antropologiczne. Inne cmentarzyska wyposażone w dane antropologiczne, jak Cerillo Blanco oraz Medellín, kulturowo związane ze strefą tartezyjską, leżą poza granicami Tartessos i są młodsze od Setefilla. Przedmiotem analizy źródłowej jest kurhan A i B z cmentarzyska w Setefilla. Struktury te przynależą do kultury tartezyjskiej obejmującej przedział czasowy od schyłkowego okresu epoki brązu aż po VI w. p.n.e. Odkrycie autochtonicznych urn dwustożkowatych występujących bez elementów importowanych, świadczy o funkcjonowaniu cmentarzyska już w IX w. p.n.e. Na podstawie zmian morfologicznych obserwowanych w misach oraz braku elementów typowych dla wieku VI, jego schyłek należy datować na VII w. p.n.e. Komora grobowa zlokalizowana w kurhanie A nie jest datowana ze względu na brak jakiegokolwiek wyposażenia grobowego. Sądzić jednak należy, iż wzniesiona została na przełomie VIII i VII w. p.n.e., a więc w czasie intensywnych kontaktów z Fenicjanami, których jedną z konsekwencji była ostentacja uwidoczniiona na cmentarzyskach tartezyjskich.

Metodologia użyta w pracy opiera się na wnioskowaniu indukcyjnym, na podstawie użytych metod statystycznych oraz analizie przestrzennej. Do badania istnienia sił i związków między zmiennymi wykorzystano obliczenia procentowe. Użycie klasycznych technik analizy wariacji jest niemożliwe ze względu na niewielką liczebność poszczególnych grup. Analizy rozplanowania przestrzennego wykonano za pomocą programu PAST. Obserwowane zależności są interpretowane przy wykorzystaniu zdobyczy myśli postporoceszualnej. Inspiracje płynące z tego nurtu pozwalają na omówienie kwestii ściśle związanych ze strukturą społeczną, a jednak nigdy przez badaczy kultury tarcejskiej nie podnoszonych.

ROZDZIAŁ I. STRUKTURA SPOŁECZNA I ARCHEOLOGIA

Struktura społeczna jest pojęciem właściwym przede wszystkim dla socjologii, zwyczajowo definiowanym przez tę naukę jako złożoną z elementów całość, w której zachodzą interakcje między jednostkami (pozycjami, kategoriami społecznymi, rolami). A. Giddens, twórca teorii strukturacji, za strukturę uważa reguły i zasoby nieustannie implikowane w reprodukcji systemów społecznych. Użycie kategorii „sprawczość” (*agency*), będącym jednym z podstawowych elementów teorii strukturacji, podkreśla racjonalne cechy istoty ludzkiej, która działa świadomie i nieustannie monitoruje swoje czyny. Sprawczość mogą mieć jednak także zmarli, ponieważ w wielu kulturach znaczenie społeczne i symboliczne ich ciał nie kończy się wraz z chwilą śmierci. Antropologia kulturowa dostarcza wielu przykładów organizacji grup ludzkich, z których wyłania się obraz struktury społecznej rozumianej jako sieć relacji między ludźmi (A. Radcliffe-Brown) istniejącymi dzięki strukturom logicznym (C. Lévi-Strauss).

W archeologii operowanie pojęciem struktury społecznej popularne było zwłaszcza w latach 70. i 80. ubiegłego wieku, aczkolwiek w późniejszym okresie również pojawiały się prace rekonstruujące strukturę społeczną kultur archeologicznych lub grup ludzkich. Pozycja zmarłego w społecznej hierarchii była określana oprócz klasycznych testów statystycznych, takimi metodami, jak: wskaźnik różnorodność, nakład pracy czy obliczanie całkowitej ilości przedmiotów w grobie. Wyraźne odejście od metod ilościowych stanowi kontekstualizm I. Hoddera, który zakłada całościowe badanie obiektów grobowych i traktowanie kultury materialnej jako tekstu. Celem takiego podejścia jest dotarcie do reguł, które rządzą prawami nadawania przedmiotom materialnym określonych znaczeń. Odkrycie owych reguł pozwala na zrozumienie mechanizmów ideologicznych i rytualnych strukturyzujących badaną społeczność.

ROZDZIAŁ II. CMENTARZYSKO W SETEFILLA

Cmentarzysko w Setefilla jest jednym z najważniejszych zespołów grobów i kurhanów w całym Tartessos. Znajduje się na prawym brzegu strumienia Guadalbacar, jednym z dopływów rzeki Gwadalkiwir. Stanowisko składa się z osady istniejącej od środ-

kowego okresu epoki brązu i z położonego około 900 m na południe od osady cmentarzyska. Osada zajmuje północną część mesety o nazwie Mesa de Setefilla, stanowiącej integralny fragment pasma gór Sierra Morena. Dogodna lokalizacja geograficzna pozwalała kontrolować ruch ludzi i towarów tak w dolinie rzeki Gwadalkiwir, jak i w głąb Półwyspu Iberyjskiego.

Stanowisko, znane od XVIII w., wykopaliskowo badane było w latach 1926–1927 przez Georga Bonsora i Raymonda Thouvenota. Ogromna większość materiałów zaginęła w czasie hiszpańskiej wojny domowej. W latach 70. XX w. dokonano archeologicznej eksploracji kurhanu A i B oraz wykonano trzy sondáže celem ustalenia stratygrafii stanowiska. Od lat 80. pojawiają się interpretacje materiałów archeologicznych, od lat 90. przy wykorzystaniu danych antropologicznych uzyskanych na podstawie kości pochodzących z kurhanu A i B.

W trakcie wykopalisk J. Bonsora i R. Thouvenota wykonano sondáže w dziewięciu kurhanach, z których pozyskano następujące dane i artefakty:

- kurhan A: centralnie umieszczona komora grobowa oraz liczne fragmenty ceramiki miejscowej i importowanej;
- kurhan B: urna *á chardón*, *pátera de libaciones*, nit z brązu, plakietka kamienna, skremowane kości oraz fragmenty ceramiki miejscowej i importowanej;
- kurhan C: popielnica, fragment grotu oszczepu i grotu strzały z kości słoniowej;
- kurhan D: liczne fragmenty naczyń ceramicznych, 2 fragmenty przedmiotów z kości słoniowej (prawdopodobnie łyżki);
- kurhan F: liczne fragmenty naczyń ceramicznych, grot strzały typu *Ría de Huelva*, młotek, dekorowana ornamentem rytym popielnica typu *á chardón*, duży dzban dekorowany ornamentem rytym, 2 fragmenty klamry od pasa, duży talerz z otworem z środka;
- kurhan F': 2 naczynia ceramiczne (popielnica i naczynie rytualne: *pátera de libaciones*), rękojeść noża zdobiona płytkami z kości przymocowanymi 9 nitami ze srebra, 5 zapinek z brązu;
- kurhan G: paciorek z zielonego szkła, fragmenty naczyń ceramicznych;
- kurhan H: fragmenty dekorowanych ornamentem rytym tabliczek z kości słoniowej, fragment naczynia z brązu, fragmenty krawędzi wylewu patery z brązu, liczne przedmioty ze złota;
- kurhan I: komora północna: liczne fragmenty naczyń ceramicznych (m.in. naczynia zasobowe, *alabastron*, fragmenty grzebienia (?) z kości słoniowej, mała tabliczka/płytką z brązu, nóż żelazny, rękojeść z brązu.

W latach 70. ubiegłego wieku przedmiotem dokładnej eksploracji archeologicznej był kurhan A i B. W kurhanie A zlokalizowano 66 grobów: 41 należących do fazy I, 4 należące do fazy III oraz 20 należących do fazy IV. Faza II związana jest z powstaniem centralnie umieszczonej komory grobowej. Również w płaszczu kurhanu znaleziono zniszczone groby, jednak ze względu na stopień destrukcji trudno oszacować ich liczbę.

Kurhan B, mniejszy niemal o połowę od kurhanu A, przykrywał 30 grobów z pierwszej fazy funkcjonowania tej owalnej w rzucie płaskim przestrzeni pogrzebowej oraz

3 groby z drugiej fazy. Płaszcz kurhanu zawierał bardzo liczne fragmenty ceramiki oraz przedmioty metalowego wyposażenia grobowego, jak również przepalone kości ludzkie. W żadnym kurhanie nie stwierdzono istnienia wyodrębnionego miejsca palenia zwłok.

ROZDZIAŁ III. ANALIZA ELEMENTÓW WYPOSAŻENIA GROBOWEGO

Na cmentarzysku w Setefilla sklasyfikowano 3 rodzaje popielnic: naczynie typu *á chardón*, naczynie dwustożkowate i misa. O ile 2 ostatnie to wyroby autochtoniczne, to naczynia typu *á chardón* są najprawdopodobniej imitacjami fenickich pierwowzorów, bowiem ceramika ta nie występuje w warstwach schyłkowobrzązowych wykopów sondażowych z terenu Setefilla. Jest to dominujący typ popielnicy na badanym cmentarzysku.

Podobnie żelazne noże należy traktować jako dobra importowane, aczkolwiek miejscem ich wyrobu mógł być już Półwysep Iberyjski. Pozostałe elementy wyposażenia metalowego, brązowe zapinki o podwójnej sprężynce i klamry od pasa są wyrobami miejscowymi, cieszącymi się największą popularnością w czasie okresu orientalizującego. Powyższe elementy potwierdzają chronologię obu kurhanów datowanych na VIII i VII w. p.n.e.

ROZDZIAŁ IV. ANALIZA STATYSTYCZNA KURHANU A I B

Obliczenia procentowej obecności elementów wyposażenia w grobach jednostek o ustalonych kategoriach biologicznych wykazują silny związek przedmiotów metalowych, szczególnie żelaznych noży, zapinek z podwójną sprężynką oraz klamr od pasa z osobnikami dorosłymi. Ten obraz może zniekształcać bardzo mała liczba osobników młodocianych i starszych. Na podstawie dostępnych źródeł należy stwierdzić podobne traktowanie ludzi w wieku dojrzałym, co w wieku dorosłym. W przypadku dzieci nie obserwuje się istotnych różnic; niemniej ich groby są pozbawione ceramiki importowanej i noży żelaznych.

Przedmiotem, który pojawia się wyłącznie w grobach mężczyzn, jest nóż żelazny. Nie stwierdzono natomiast obecności żadnego metalowego elementu wyposażenia, który byłby wyznacznikiem pochówku kobiecego. Toczono na kole popielnice typu *á chardón* zlokalizowano tylko w grobach kobiecych.

Nie ma prawidłowości co do użytkowania popielnic przez określony segment biologiczny populacji z Setefilla: wszystkie rodzaje urn wykazują związki z poszczególnymi klasami płci i wieku, jednak zdecydowana większość mężczyzn chowana była w wyrobionych ręcznie urnach typu *á chardón*.

ROZDZIAŁ V. ANALIZA PRZESTRZENNA KURHANU A I B

Analiza rozmieszczenia urn, kości, darów grobowych oraz cech konstrukcyjnych grobu w obrębie tych 4 jednostek powstałych po podzieleniu kurhanu względem osi północ – południe i wschód – zachód jest podstawą metodyki badawczej tej części pracy. Wyniki analizy zostały przedstawione na wykresach sporządzony za pomocą programu PAST, które obrazują rozmieszczenie badanych cech w przestrzeni grobowej kurhanu A i B.

Koncentracje grobów zobrazowano na minimalnym drzewie rozpinającym: obecność jednej jest udokumentowana w części północno-zachodniej, a drugiej w części południowo-wschodniej kurhanu A. Groby w kurhanie B nie tworzą tak wyraźnych koncentracji jak w kurhanie A.

Misy użyte jako popielnice w fazie pierwszej są zlokalizowane na skraju przestrzeni grobowej. Jest to cecha charakterystyczna tak dla kurhanu A, jak i B. W części południowo-wschodniej koncentrują się popielnice dwustożkowate, jakkolwiek ich obecność jest potwierdzona również w części zachodniej kurhanu. W fazie czwartej zauważyć można bardzo wyraźnie zaglomerowaną dystrybucję popielnic typu *á chardón* w części północno-zachodniej, które nie występują w innych miejscach kurhanu A. W przypadku kurhanu B, poza wspomnianą lokalizacją mis na obrzeżach przestrzeni grzebalnej, nie występują prawidłowości związane z rozlokowaniem popielnic *á chardón* i dwustożkowatych.

Dystrubucja kategorii biologicznych w kurhanie A ma charakter przypadkowy. Podział przestrzeni daje się natomiast wykryć w kurhanie B, gdzie dorosłych mężczyzn grzebano w południowej części nasypu, natomiast kobiety oraz inne grupy wiekowe, jak również groby podwójne lokowano w jego północnej części.

O ile w przypadku kurhanu B nie można zaobserwować nagromadzenia przedmiotów metalowych określonego typu, to w kurhanie A noże żelazne oraz zapinki z podwójną sprężynką wyraźnie koncentrują się w jego części północno-zachodniej, a więc tam gdzie urny typu *á chardón*. Importowane naczynia fenickie oraz misy zdobione ornamentem kreskowanym rozprzestrzenione są natomiast w całym kurhanie A i B, podobnie jak materialne świadectwa rytuału pogrzebowego: urny z małą ilością kości lub ich brakiem (koncentracja w części południowo-wschodniej kurhanu A), deponowanie resztek stosu w grobie, czy otaczanie pochówku kamieniami.

ROZDZIAŁ VI. STRUKTURA SPOŁECZNA SPOŁECZNOŚCI TARTEZYJSKIEJ W SETEFILLA

Rekonstrukcja statusu społecznego na podstawie tylko metalowych elementów wyposażenia, postrzeganych jako przedmioty manifestujące społeczne zróżnicowanie mieszkańców Setefilla, może prowadzić do błędnych interpretacji. Nie wiadomo, ile

przedmiotów uległo zniszczeniu w trakcie procesów postdepozycyjnych. Analiza antropologiczna wykazała zawartość tlenku żelaza w kościach pochodzących z 6 grobów, co oznacza, iż przedmioty żelazne w były w tych grobach składane, jednak nic nie wiadomo o ich kształcie, wielkości lub funkcji. Określenie dokładnej liczby grobów, w których artefakty żelazne mogły ulec utlenieniu jest niemożliwe ze względu na fenomen deponowania w urnach niewielu kości, czasem kilku lub kilkunastu. Nie należy wykluczać również pozostawiania na stosie osobistych przedmiotów zmarłego, tak jak to zostało zaobserwowane na stanowiskach kultury łużyckiej i pomorskiej na ziemiach polskich. Powyższe fakty sugerują konieczność podążania inną drogą badawczą. Ryzykowne byłoby ignorowanie elementów metalowych w grobie, ponieważ ich związki z określoną kategorią biologiczną są bardzo wyraźne. Nie mogą jednak stanowić podstawy źródłowej do rekonstruowania struktury społecznej.

Niewielka ilość kości znajdujących w grobie może świadczyć o chęci posiadania części ciał zmarłych w celu zachowania z nimi materialnego kontaktu. Zgodnie z obserwacjami antropologicznymi z krajów pozaeuropejskich, przedmioty materialne, jak kości, ceramika czy wyroby, metalowe podtrzymują relacje społeczne. Ich rozbicie może świadczyć o korelacji między fragmentacją ciała zmarłego i przedmiotów, które zostały złożone w darze grobowym.

Wyobrażenie męskości w kulturze tartezyjskiej zapewne związane było z siłą fizyczną. Świadczą o tym na przykład noże znajdujące wyłącznie w grobach młodych mężczyzn. Nie wydaje się zasadne wysuwanie daleko idących wniosków co do konceptu kobiecości ze względu na bardzo duże zróżnicowanie jakościowe i ilościowe materiału grobowego. O ile mężczyźni przeważnie chowani byli w ręcznie lepionych urnach *á chardón*, to szczątki kobiet deponowane były we wszystkich możliwych typach urn, włączając w to 2 różne urny jednocześnie oraz toczony na kole naczynia typu *á chardón*, charakterystyczne wyłącznie dla kobiet. Jeżeli urny grobowe stanowią nowe ciało dla zmarłego, to czerwony kolor toczonych na kole popielnic typu *á chardón* łączy się z wyobrażeniami na temat kobiecego ciała, z ciążą i menstruacją, a niekoniecznie z prestiżem posiadania egzotycznego (fenickiego) wyrobu. Warto podkreślić, iż popielnice o czerwonym zabarwieniu były znajdowane w grobach kobiet. W kurhanie B można zaobserwować związek pomiędzy grobami kobiet a brązowymi kłamrami do pasa zdobionymi ornamentem kreskowanym, co sugeruje asocjacje kobiet ze sferą *sacrum*, jako że ornament kreskowany w kulturze tartezyjskiej występuje w kontekstach związanych z ciałem ludzkim, pogrzebem i ofiarą.

Badanie dzieciństwa na podstawie danych antropologicznych i archeologicznych jest bardzo utrudnione ze względu na obecność jedynie 2 grobów dziecięcych w kurhanie A i 7 w kurhanie B, z czego 4 to pochówki podwójne z osobą dorosłą, co uniemożliwia wnioskowanie na podstawie materiału grobowego. Obecność w urnach dzieci np. dużych i ciężkich kłamr od pasa dowodzi rytualnego charakteru przedmiotów złożonych w grobie i może wiązać się z przejmowaniem przez osobniki młodociane kompetencji dorosłych. Brak przedmiotów importowanych przy jednoczesnej obecności mis o autochtonicznej dekoracji kreskowej sugeruje przynależność do miejscowego lineażu.

Osoby dorosłe to niewątpliwie grupa najbardziej zróżnicowana, ale też najbardziej honorowana przez uczestników uroczystości pogrzebowych. Wyposażone we wszystkie możliwe elementy kultury materialnej pojawiającej się na cmentarzysku w Setefilla, co wiąże się z ich pozycją jako reproduktorów biologicznych i aktywnych uczestników życia społecznego.

Osoby dojrzałe w społecznościach archaicznych zwykle znajdujące się na szczycie hierarchii społecznej, w Setefilla są traktowani w sposób bardzo podobny co osoby młodsze, otrzymując bardzo zróżnicowane wyposażenie grobowe. Są przy tym depozytariuszami w jednakowym stopniu przedmiotów importowanych, co miejscowych.

Istotne staje się ustalenie związku popielnic z przedmiotami o wartości rytualnej, jak misy z ornamentem kreskowym i ceramika fenicka. Znaczenie rytualne dekorowanych mis i ceramiki importowanej jest potwierdzone źródłami ikonograficznymi oraz ich częstym kontaktem z ciałem zmarłego, jak również brakiem ich współwystępowania w grobach kurhanu A i B (z wyjątkiem czterech przypadków). Te ustalenia oraz wyniki analiz z poprzednich rozdziałów pozwalają na stworzenie gradacji urn pod względem obecności owych przedmiotów w grobach: urny dwustożkowate nie są skorelowane ani z misami o kreskowanym ornamentem, ani z ceramiką importowaną, wśród mis użytych jako popielnice nie występuje ceramika fenicka, natomiast owe misy mogą być zdobione ornamentem kreskowym, urny typu *á chardón* mogą zawierać i ceramikę importowaną, i misy dekorowane ornamentem kreskowym, a nawet oba te elementy naraz.

Urna dwustożkowata oraz misa z dekoracją kreskową stanowią elementy autochtoniczne, natomiast urny *á chardón* oraz ceramika fenicka to wytwory kulturowo obce. Mając na uwadze powyższe fakty oraz wyniki analiz przestrzennych, stwierdzić należy istnienie grupy, która ulega głębokim transformacjom związanym z kontaktem z kulturą fenicką. Pierwotne rytuały związane z deponowaniem pustych popielnic lub niewielkiej liczby kości koncentrujące się w części południowo-wschodniej zostały zastąpione przez chowanie zmarłych w urnach *á chardón*, w sektorze północno-zachodnim kurhanu A. W trakcie trwania tego procesu wybudowano kamienną komorę grobową, która, mimo że pusta, prawdopodobnie miała służyć pochówkowi lokalnego przywódcy, tak jak w przypadku komory kurhanu H zaopatrzonej w importowane towary luksusowe fenickiej proveniencji. Wcześniej jednak można zaobserwować pierwsze oznaki pogłębiającej się stratyfikacji społecznej, która doprowadziła do powstania kamiennego grobowca: 2 groby, które zawierają ceramikę importowaną i ceramikę zdobioną ornamentem autochtonicznym odznaczają się ponadprzeciętnym wyposażeniem grobowym oraz samodzielnym, niezwiązanym z żadną grupą położeniem w centralnej i semiperyferyjnej części przestrzeni grzebalnej. Zestawienie przedmiotów, które w innych grobach nie występują razem, położenie tych grobów oraz bogactwo ich wyposażenia może świadczyć o załamaniu reguły rytualnej nakazującej chować zmarłych albo z ceramiką (talerzem) fenicką, albo z miejscową misą zdobioną ornamentem kreskowym, lub bez tych elementów. Są to pierwsze oznaki rodzącego się zróżnicowania, gdzie wspólnota ekonomiczna staje się ważniejsza od rodowej. Centralna komora grobowa, która niszczy

groby pierwotnego cmentarzyska, jest dobitnym przykładem zawłaszczenia zrytualizowanej przestrzeni przez społecznie uprzywilejowaną osobą lub grupę. Z podobnym procesem mamy do czynienia w przypadku kurhanu B, mimo że tam nie powstała centralna komora.

PODSUMOWANIE

Na podstawie dostępnych źródeł i użytych metod badawczych udało się poczynić następujące ustalenia:

- pierwotna przestrzeń grzebalna była użytkowana przez grupę ludności miejscowej, prawdopodobnie opartą na więzach krwi, praktykującą rytuał deponowania pustych urn i z niewielką ilością kości;

- obecność w kurhanie A i B allochtonicznych elementów kultury materialnej związanych z kontaktem z Fenicjanami doprowadził do szybkiej stratyfikacji społecznej, czego materialnym dowodem jest wybudowanie kamiennej komory grobowej na cmentarzysku z naruszeniem jego pierwotnej struktury;

- różnice w wyposażeniu i rozplanowaniu przestrzennym pochówków mężczyzn, kobiet i dzieci były konsekwencją odmiennych ról społecznych;

- stwierdzenie obecności dwóch koncentracji grobów w przestrzeni kurhanu A: pierwotnej, południowo-wschodniej i późniejszej, północno-zachodniej; kurhan B nie wykazuje tak wyraźnych różnic przestrzennych;

- powtarzalne zagospodarowanie najstarszych części grzebalnych kurhanu A (niezwiązane z budową komory grobowej) były wyrazem trwałości więzów krwi;

- wykazanie niekompatybilności importowanej ceramiki fenickiej z autochtonicznymi misami o ornamentyce kreskowanym;

- znaczenia kulturowe importowanych naczyń fenickich w środowisku autochtonicznym zmieniały się: na początku wykorzystywane jako przedmioty rytualne, później jako dobra prestiżowe podkreślające status zmarłego.

Dla uzyskania pełniejszego obrazu struktury społecznej ludności tartezyjskiej wydaje się konieczna realizacja następujących postulatów:

- opublikowanie materiałów z cmentarzysk pochodzących z tego samego okresu co Setefilla, jak Las Cumbres i Mesas de Asta;

- wykonanie analiz szczątków ludzkich i zwierzęcych pochodzących z ww. stanowisk;

- realizacja wykopalisk w Setefilla, Las Cumbres i Mesas de Asta celem nie tylko zdobycia nowego materiału źródłowego, ale przede wszystkim uzyskania materiału genetycznego do badań laboratoryjnych, które mogą zweryfikować hipotezę o krewniaczych więzach charakteryzujących pierwsze cmentarzyska epoki żelaza w zachodniej Andaluzji;

- archeologiczne i geograficzne (GIS) zbadanie osad korespondujących z wymienionymi cmentarzyskami;
- weryfikacja chronologii na podstawie metod datowania bezwzględnego;
- inicjacja archeologicznych prac powierzchniowych mających na celu lokalizację nowych stanowisk pochodzących z przełomu epoki brązu i żelaza w zachodniej Andaluzji;
- przygotowanie nowej syntezy, która będzie kontrastować rezultaty badań niniejszej dysertacji z wynikami pochodzącymi z Las Cumbres i Mesas de Asta.

SOCIAL STRUCTURE OF THE TARTESSIAN COMMUNITY:
THE CASE OF THE NECROPOLIS OF SETEFILLA (SEVILLA PROVINCE)

S u m m a r y

The aim of this work is to present a general overview of social structure of the Tartessian community in Setefilla at the beginning of the Iron Age. The methodology is based on inductive approach, particularly on statistical and spatial analysis. Substantial research has been carried out on archaeological and anthropological data in order to determine indicators of sex and age. By using the achievements of postprocessual archaeology, I demonstrate the role of rituals and human body in creating social relations. It is argued that the traditional ties of consanguinity have been distorted by new social values built on individualism.

Michał Krueger

Instytut Prahistorii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
ul. Św. Marcin 78, 61-809 Poznań, Poland